

УДК: 339.923:061.100Н

О. І. Чернявська, аспірантка
кафедри міжнародної економіки,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

СТВОРЕННЯ ТЕХНОГЛОБАЛЬНОГО ЦЕНТРУ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЯК НОВОГО ІНСТИТУТУ РЕГУЛЮВАННЯ ГЛОБАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ ТЕХНОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

У статті аналізується роль міжнародних інституцій системи ООН у сучасних процесах технологічної глобалізації, висвітлюється їх неспроможність реагувати на сучасні техноглобальні виклики та головну увагу зацентровано на необхідності перегляду деяких інституційних та регуляторних функцій ООН. Автором досліджуються можливості створення нового інституту забезпечення сталого глобального економічного розвитку, його особливості діяльності, принципи формування та основні завдання.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: сталий економічний розвиток, Організація Об'єднаних Націй, науково-технічний прогрес, глобальні проблеми технологічного розвитку, інституційне регулювання науково-технологічної діяльності, Техноглобальний центр сталого розвитку.

В статье анализируется роль международных учреждений системы ООН в современных процессах технологической глобализации, освещается их невозможность реагировать на современные техноглобальные вызовы и главное внимание акцентировано на необходимости просмотра некоторых институциональных и регуляторных функций ООН. Автором исследуются возможности создания нового института обеспечения устойчивого глобального экономического развития, его особенности деятельности, принципы формирования и основные задачи.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: постоянное экономическое развитие, Организация Объединенных Наций, научно-технический прогресс, глобальные проблемы технологического развития, институциональное регулирование научно-технологической деятельности, Техноглобальный центр постоянного развития.

The role of international organizations of the UNO's system in the processes of technological globalization is analyzed in the article, also their impossibility to react on modern technoglobal problems is described and main attention is accented on the necessity of reviewing some institutional and regulatory functions of the UNO. The author investigates the possibility to create new institute of providing the sustainable global economic development, his features of activity, principles and main targets.

KEY WORDS: Steady economic development, United Nations, scientific and technical progress, global problems of technological development.

Новітні результати та досягнення науково-технологічної діяльності на сучасному етапі розвитку людства та в майбутньому будуть продовжувати відігравати ключову роль у регулюванні глобальних проблем. Адже, зіштовхнувшись із викликами пост-індустріального (інформаційного) етапу розвитку, на передній план якого виходять показники, що характеризують впровадження високих технологій та ІКТ, темпи модернізації виробництва, рівень розвитку соціальної сфери (особливо освіти й охорону здоров'я), ступінь екологізації промисловості й сфери послуг, світовій спільноті необхідно вирішити складну задачу сучасності як за допомогою науки, прогресивних технологій та інновацій подолати соціальні, екологічні та економічні протиріччя у суспільстві.

Колишній економіст Світового банку Герман Дейлі, який є автором інноваційної економічної теорії сталого розвитку, справедливо визначає «сталий розвиток» як гармонійний, збалансований, безконфліктний прогрес всієї земної цивілізації, груп країн (регіонів, субрегіонів), а також окремо взятих країн нашої планети за науково обґрунтованими планами, коли в процесі неухильного інноваційного інтенсивного (а не екстенсивного) економічного розвитку країн одночасно позитивно вирішується комплекс проблем щодо збереження довкілля, ліквідації бідності, дискримінації та експлуатації як кожної окремо взятої людини, так і цілих народів чи груп населення, у тому числі за етнічними, расовими чи статевими ознаками. До того ж під сталим розвитком

науковець розуміє керований розвиток, основою якого є системний підхід та сучасні інформаційно-комунікаційні технології, які дозволяють дуже швидко моделювати різні варіанти напрямків розвитку, з високою точністю прогнозувати їхні результати та вибрати найбільш оптимальний варіант [1].

Актуальність даної теми обумовлена вимогами часу та викликами, які постали перед людством у процесі поглиблення техноглобалізму. Адже, для вирішення техноглобальних проблем суспільства та одночасного забезпечення сталого економічного розвитку в першу чергу необхідно досягнути економічного зростання при збалансованому природокористуванні на шляху до якісного соціального розвитку, яке зазвичай виражається в підвищенні суспільного добробуту, поліпшенні якості життя людей при наданні необхідних ресурсів для підтримки екологічного балансу на планеті, що можливо лише на основі ефективного, екологічно безпечного економічного розвитку. Окрім того, на сучасному етапі глобалізації науково-технологічної сфери та з огляду на важливість НТП у вирішенні глобальних проблем людства, велику роль, на нашу думку, відіграє інституціональне регулювання технологічного та інноваційного розвитку, яке повинно сприяти встановленню відносної рівноваги між економічними, екологічними та соціальними інтересами суспільства.

Метою цієї статті є дослідження діяльності міжнародних установ чи організацій, які покликані за допомогою новітніх інноваційних методик та науково-технологічних розробок сприяти вирішенню загальнопланетарних проблем людства, визначення їх переваг та недоліків щодо питань реагування на техноглобальні виклики. Автором зроблено спроби запропонувати створення єдиного інституційного регулятора сталого розвитку, ідентифікувати його місію, керівні принципи та стратегічні завдання діяльності.

Найбільшої уваги серед глобальних інститутів сприяння сталого розвитку заслуговує Організація Об'єднаних Націй, яка беззаперечно є найвпливовішою організацією-лідером у світовому масштабі завдяки універсальному членському складу та широкому діапазону своєї діяльності у кожному аспекті суспільного життя. Під егідою ООН функціонує велика кількість міжнародних установ, їхніх підструктурних комітетів, спеціалізованих комісій та органів у сфері стійкого розвитку, зокрема по проблемах зміни клімату та енергозабезпеченості

на планеті, соціальної нерівності та стабільного економічного розвитку.

Проте, незважаючи на свою унікальність, ООН дискредитувала себе неефективною діяльністю та скандалами (як політичними, так і фінансовими). Організація показала, що вона не завжди здатна вчасно реагувати на швидко змінні світові реалії. На підтвердження цього колишній генеральний секретар ООН К. Аннан неодноразово зазначав, що «... у нас немає тих організацій, які нам потрібні, щоб давати відповідь на глобальні виклики нинішнього століття» [2]. Саме тому він поклав початок реформуванню даної організації і на 60-тій сесії Генеральної Асамблеї ООН окрім обговорення виконання завдань, поставлених у «Декларації тисячоліття», яку світові лідери прийняли у 2000 році, були порушені й питання адміністративної реформи ООН. Також на зазначеному засіданні надзвичайно багато уваги було приділено проблемам роззброєння й нерозповсюдження зброї масового знищення, тероризму, створення комісії зі зміннення миру, відповідальність щодо захисту народів, яким загрожує геноцид, тобто в основному проблемам по забезпеченню міжнародного миру та безпеки. А проблемам підтримання сталого соціального, екологічного та економічного розвитку в умовах нової науково-технологічної (інформаційної) революції було надано другорядного значення.

На сьогодні міжнародні установи й окремі держави під егідою ООН не спроможні вирішувати проблеми технологічного розвитку людства послідовним, комплексним шляхом та враховувати наслідки сучасного НТП, а замість цього продовжують розглядати проблеми щодо економічної безпеки, соціальної й екологічної деградації як окремі загрози. До того ж науково-технічний прогрес став не тільки головним фактором економічного зростання, але й джерелом протиріч, які визначають сучасні особливості розвитку соціо-еколого-економічної системи. Для вирішення завдання, пов'язаних із зазначеними проблемами, країни повинні інтенсифікувати проведення переговорів, що охоплюють різні сектори економіки й особливо питання безпечного нарощення науково-технологічної могутності держав світу, включаючи іноземну допомогу, трансфер технологій та проведення НДДКР, торгівлю, фінансову стабільність і політику в області розвитку. Такі комплекси питань важко погодити лише в рамках переговорів, тому необхідні увага на високому рівні й керівництво з боку тих країн, які здійснюють сьогодні найбільший економічний вплив на світові процеси.

Не дивлячись на оптимістичні сподівання щодо підвищення ролі та впливу ООН після проведення реформ, багато вчених і сьогодні продовжують критикувати її діяльність. Так, заслужений діяч науки і техніки України О. Г. Білорус, вивчаючи проблеми глобалізації та безпеки розвитку, зазначає, що ООН зіштовхнулася з багатьма проблемами, які навряд чи будуть вирішені за короткий період часу: по-перше, це нестача коштів та значна заборгованість держав-членів по внескам до бюджету ООН; по-друге, неефективна діяльність чисельного бюрократичного апарату організації та, по-третє, це невідповідність організаційної структури та функціональних завдань новим глобальним викликам сучасності [3]. У зв'язку з цим ООН необхідно продовжувати обраний шлях реформування та збільшення оперативності реагування на кризи й нові міжнародні загрози.

У системі ООН нараховується багато постійних комісій, комітетів, спеціалізованих організацій та програм сприяння сталому техніко-економічному розвитку, фактична структура яких була в основному результатом процесу багатосторонніх переговорів, а не використання спеціально розробленої комплексної моделі або організаційних принципів управління, а також не враховувала нові можливості НТР у вирішенні глобальних проблем людства.

Саме тому, на нашу думку, було б доречно ініціювати створення нового інституту на засадах комплексного управління процесом сталого технологічного розвитку в умовах поглиблення сьогодні техноглобалізму. Це могла б бути принципово інша незалежна організація міжнародного рівня або новий механізм забезпечення сталого розвитку у структурі ООН, підпорядкований Економічній та Соціальній Раді ООН, з чітко визначеним технологічним та інноваційним вектором діяльності. Розвиваючи дану точку зору, потрібно констатувати, що хоча й звучить часто критика дієздатності ООН, значною перевагою створення нового інституту регулювання технологічних проблем саме в рамках ООН є те, що вона має беззаперечну інтегруючу здатність, що дозволяє їй напрацювати загальні механізми реагування на техноглобальні загрози й об'єднати в єдине ціле міжнародне співтовариство на основі консенсусу стосовно шляхів досягнення цих цілей.

Так як неодноразово підкреслювалися проблеми з бюрократизмом, надмірним штатним апаратом та дефіцитом коштів у бюджеті на необхідні програми, то задля створення нового інституту можна було б розпочати процедуру злиття відповідних комітетів, комісій

чи структурних підрозділів ООН, які працюють малоефективно, не справляються з новими техноглобальними викликами та часто конкурують між собою за перерозподіл фінансових коштів ООН на програми підтримки сталого розвитку. І таким чином розробити комплексний механізм управління на всіх рівнях та єдину відповідальну за це установу в ООН, яка б забезпечувала сталий глобальний техніко-економічний розвиток, базуючись на досягненнях науково-технічного прогресу.

Найпершими структурними підрозділами ООН, які можуть об'єднати свої зусилля та повноваження, є Комісія зі стійкого розвитку, Комісія соціального розвитку та Комісія з науки, техніки з метою розвитку. І на основі цих комісій створити Техноглобальний центр сталого розвитку (ТЦСР) з новими соціо-еколого-економічними завданнями та акцентом на інноваційних методах вирішення проблем. Так термін «техноглобальний» вже в своїй основі означає науково-технологічний та інноваційний у міжнародних масштабах, «сталий розвиток» — єдність економічного зростання, соціального прогресу та екологічної безпеки, а «центр» зазвичай тлумачиться як керівний орган у співтоваристві, де зосереджуються найважливіші ресурси (інтелектуальні, інформаційні, фінансові, організаційно-економічні).

Безумовно, Техноглобальний центр сталого розвитку повинен об'єднувати не тільки нації, але й представників громадянського суспільства (неурядові й міжурядові організації, асоціації міст, регіональні й бізнес-структури), до того ж активно співпрацювати з деякими програмами, фондами та спеціалізованими установами ООН, Організацією економічного співробітництва та розвитку та іншими установами, що сприяють сталому розвитку на локальному, регіональному, національному та міжнародному рівнях.

Основною його місією повинна стати допомога націям по всьому світу у вирішенні їх соціально-економічних та технологічних проблем розвитку, збереження навколишнього середовища й об'єднання зусиль у створенні кращого майбутнього. З метою реалізації зазначеної місії повинні бути дотримані основні керівні принципи ТЦСР, тобто здійснювати господарську діяльність з урахуванням жорстких екологічних обмежень і створити справедливе суспільство шляхом забезпечення стабільного розвитку економіки, ефективного управління й відповідального ставлення до наслідків поглиблення техноглобалізму (табл. 1).

Таблиця 1

**КЕРІВНІ ПРИНЦИПИ ТЕХНОГЛОБАЛЬНОГО ЦЕНТРУ
СТАЛОГО РОЗВИТКУ**

<p>Існування в рамках жорстких екологічних обмежень</p> <p>Розуміння для кожного суб'єкту МЕВ загальнопланетарних екологічних обмежень, наслідків скорочення природних ресурсів та біорозмаїття, щоб покращити навколишнє середовище й забезпечити недоторканність вичерпних ресурсів, необхідних для життєдіяльності людства й збереження їх у такому стані для майбутніх поколінь</p>	<p>Забезпечення конкурентного, справедливого й здорового суспільства</p> <p>Задоволення різноманітних соціо-економічних потреб людей в існуючих і майбутніх співтовариствах, забезпечення особистого добробуту кожному, досягнення соціальної згуртованості й створення рівних можливостей для всіх</p>	
<p>Досягнення сталого економічного розвитку</p> <p>Створення сильних, стабільних економік, що забезпечать процвітання й можливості для всіх, де екологічні й соціальні пріоритети будуть найвищими, а також буде заохочуватися раціональне використання ресурсів</p>	<p>Ефективний менеджмент управління</p> <p>Активне просування інноваційних методів управління, що залучають членів суспільства до підтримання сталого розвитку на всіх рівнях</p>	<p>Відповідальне використання результатів НТР</p> <p>Забезпечення розробки й реалізації політики впровадження новітніх технологій на основі солідних наукових аналізів, а також враховуючи суспільні настрої та цінності</p>

Джерело: складено автором на основі різних аналітичних доповідей міжнародних організацій.

Для повного аналізу сучасної ситуації у світі та з метою встановлення дійсних проблем технологічного розвитку суспільства Техноглобальним центром сталого розвитку повинні бути визначенні першочергові виклики, що пов'язані з негативними наслідками нарощення технологічної могутності людства та загрозою їх виживанню, безпеці, соціального добробуту на глобальному чи регіональному рівнях; розроблені надійні схеми і пропозиції щодо того, як і що повинно бути зробленим для уникнення, зменшення або, якщо можливо, адаптації до таких викликів; забезпеченні додаткові авторитетні поради та підтримка урядам і міждержавним організаціям для реалізації програм та політики національного протистояння таким глобальним викликам.

Таким чином, створення вищезгаданого Центру в структурі ООН є достатньо актуальним питанням, а на сучасному етапі поглиблення техноглобалізму й необхідним, так як лише він буде спроможним вибудувати комплексний механізм по боротьбі з глобальними викликами та забезпечити сталий економічний розвиток у світі.

З огляду на зазначене вище можна стверджувати, що подолання проблем технологічного розвитку людства у глобальному масштабі потребує радикальних технологічних і пов'язаних з ними революційних змін як у розвинених, так і в країнах, що розвиваються. Економічний розвиток є найшвидшим у країнах, що розвиваються, однак він не буде стійким, якщо ці країни будуть дотримуватися історичних тенденцій розвинених країн в області викидів парникових газів, використання природних ресурсів. Сучасні науково-технологічні знання поряд із розвитком людської цивілізації пропонують багато можливостей для того, щоб уникнути попередню нестабільну й здебільшого загрозливу для планети практику господарської діяльності та швидко просуватися вперед у напрямку більш досконалих інноваційних технологій, техніки й пов'язаних з ними інститутів і мереж глобального розвитку.

Література

1. Дейлі Г. Поза зростанням. Економічна теорія сталого розвитку // Пер. з англ.; Інститут сталого розвитку. — К., 2002.
2. Кофи Аннан. Реформа ООН: Момент истины для ООН. — 14.06.2006. — <http://www.vedomosti.ru/newspaper/article.shtml?2006/06/14/107956>
3. Білорус О. Г., Лук'яненко Д. Г. та ін. Глобалізація та безпека розвитку: Монографія. — К.: КНЕУ, 2001. — 733 с.
4. OECD (2008), OECD Insights: Sustainable Development: Linking, Economy, Society, Environment www.oecd.org/document/11/0,3343,en_21571361_37705603_41530635_1_1_1_1,00.html
5. Global Trends in Sustainable Energy Investment 2009 // United Nations Environment Programme www.unep.fr/energy/finance

Статтю подано до редакції 21.12.09 р.